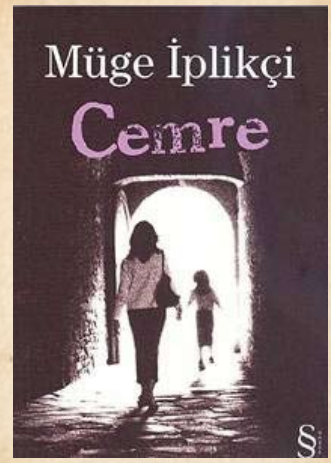

İç İçe Geçmiş Kadınlar

Radikal Kitap

Müge İplikçi'nin yeni romanı 'Cemre'nin dili; ırkçılık, sınıf sömürsü ve ekolojik yıkım gibi ataerkil yapının taşlarını oynatıyor

“Yarın ne kadar sürer? Sonsuzluk ve bir gün kadar.” Angelopoulos’un unutulmaz filmi ‘Sonsuzluk ve Bir Gün’ün belleklere kazınan repliğidir bu... Bir günde sonsuzluğu yaşayabilir, sonsuzluğu bir âna indirgeyebilir insan. Otoriter zaman algısını ve saat dilimini hiçleyip kendini sonsuz bir varoluşun döngüsüne bırakabilme cesareti gösterebilirse eğer... Yola çıkmak, kendini ve tüm öteki benlerini alarak bu dönüşe nail olma ereği, kendinde husul bulan diğer benleri özetleme isteğidir, bengi dönüş...

Filmde, ünlü Yunan şair Solomos’un yarım kalan bir şiirinin eksik kelimelerini bir çocuğun içinde bulur, kahramanımız Alexander; Cemre’nin kahramanı Yıldız da, benliğinin doyurulmamış parçalarını, öteki benlerinde arar. Hepimizin parçalanmış benliklerden mühlhem olduğumuz savıyla Müge İplikçi, zaman belirsizliğinin yanında anlatıyı da çoğullastırarak teksesliliği böler, metinsel otoriteyi parçalar. Böylelikle öteki sesleri imkânlı kılar, kendi bünyesinde toplar, Solomos gibi... Kendi adasında, kendi insanların arasında olmasına rağmen onların dilini bilmez, konuşmalarını anlamaz Solomos. Vatanının dilini ve ruh iklimini öğrenebilmek için kelime satın almaya başlar, şaire gelip kendi kelimesini satar cümle âlem. Cemre’nin Yıldız’ı da, babanın kurduğu ‘anadili’ reddedip kendine, kadınlığın diline dönme uğraşında, bedeninde yaşantıladığı kadınların, bu coğrafyada öleyazan kadınların dilleri vasıtasıyla benliklerini satın alır adeta; karşılıklı bir armağan mübadelesidir bu. Bir tür potlaç ekonomisi... Yeniden bölüşümün bir çeşididir potlaç; bir hediye verme ayini. Cemre’nin kahramanları Yıldız, Nimet, Hülya, Turunç, Gülperi ve Cemre benliklerini birbirlerine ödünç verir, bir süreliğine her biri diğerinin benliğinde yaşar. Bir şölen havasında gerçekleştirilir potlaç törenleri ki Müge İplikçi’nin dili bir şölen dilidir...

Bir önceki romanı Kül ve Yel’i, Henry Lefebvre’den yola çıkarak gerçek ve düş, yaşanan ve hayal edilen yerin karşılığı olan ‘üçüncüyer’ (thirdspace) kavramı üzerine kuran İplikçi Cemre’yi, narsisizm teorisinin bir bileşeni olan ‘okyanussal benlik’ temasıyla harmanlamış. Metninin merkezine (ki aslında merkezi yıkan bir rizomatik ağ örür, İplikçi) kadının hâllerini taşıyan, denetlenemez, yıpratıcı, çözümlenmesi zor, son derece yoğun, soyut, imgesel ve poetik bir dille çokkatmanlı metinler ören yazarın elinde karakterlerin bölünmesi, bir aşırı yoğunlaşmaya, dolayısıyla soyutlaşmaya yol açar hep. Sanki tümü de bir benlikten çıkmışçasına aynılaştıran, maddesiyle ruhu birbirine içrek, aralarında ontolojik bir birlik mevcut olan, biri diğerinde yaşayan ama benlikleri sürgünde kadınlar var yine Cemre’de: Yıldız, Nimet, Hülya, Turunç, Gülperi... Denizde husule gelen medcezir misali Yıldız bir görünüp kaybolur, Nimet’in bilincinde yeniden ortaya çıkar. Gazeteci Nimet, kocasını öldürerek deliren Nimet ve töreler gereği katledilen Nimet (sanki biri diğeri içindir ve içindedir) ise tıpkı dalgalar gibi sonsuz, hareli, menevişlenmeler içinde, romanı zikzaklı, dalgalı bir zemine dönüştürür. İlk öykü kitabı Perende’den itibaren düz çizgiyi bozarak cambaz işi metinler kuran yazarın en önemli izleği, kahramanların birbirine ikame olunduğu bir iç içelik durumudur. Ki Columbus’un Kadınları’nda, okyanusa gömülen Santa Maria gibi başa çıkamadığı benliklerini denizin sularına teslim eder Yıldız.

Benlik ve Ayna Evresi

Beş buçuk yaşında okula verilen Yıldız’ın çocukluğundan beri büyük harflerle sorunu vardır; büyük harfle yazılmış büyük ifadelerle de... Bir otobüs biletiçisi ile ikinci evliliğini yapan terzi annesi ona üzerinde aynalar olan paltolar diker. Bu ışıltılı kabuğun altına saklar Yıldız, kalplerini, benliklerini... Romanda sık sık karşımıza çıkan ayna imgesi, bir parçalanışa ve kendinden kaçışa tekabül eder. Mecazi ve gerçek bir parçalanıştır bu; hem kurguya hem biçeme ustalıkla yedirilen. Nitekim Harry Levin, edebiyatın üretildiği

yer ve zamanla ilişkisinin, nesnelere doğrudan yansıtan bir ayna metaforuyla değil, kırarak yansıtan, tümüyle kendine özgü bir ortam metaforuyla daha iyi betimlenebileceğini belirtir. Öyle bir kumaştan yapılmıştır ki bu benlik denilen palto, dokusunda kırık aynaların bulunduğu bir örüntüdür adeta. Feminist kuram içinde önemli yer tutan Lacan'cı yaklaşımı da metnine taşır İplikçi, ayna imgesini vasıta kılarak. Çocuğun kendi imgesini aynada tanıdığı an, egonun kuruluşu için hayati bir önem teşkil eder. Tanınan imge, 'ben'in yansıyan gövdesi olarak kavranır ama onun üstünmüş gibi yanlış tanınışı, bu gövdeyi ideal bir ego olarak kendi dışına yansıtır, bir ego ideali olarak kendini yeniden başka bir şey sanan yabancılaşmış özne, gelecekte başkalarıyla özdeşleşmenin yolunu açar. Bu ayna anı, çocuk için dilden önce gelir. İşte dil kurallarına, büyük harfleri reddederek karşı duran Yıldız, başkalarıyla özdeşleşir; kendini ayrı parçalar dizisiymiş gibi algılar. Hayatında bir baba olmadığı için, dilin kazanıldığı evreye neredeyse ulaşamaz (her ne kadar büyüyüp bir turist rehberi olsa da) Yıldız, ve özne olarak dünyadaki yerini, simgelerin alanına girerek elde edebilir, romanın yansıtıcı merkezi olmasına rağmen.

Yıldız'ın üniversite arkadaşı olan ve kardeşi Hilmi ile ikinci evliliğini yapan Hülya'nın kızı Nimet, başarılı bir gazetecedir. Ancak aşk cinayetleri dosyası ile uğraştığı esnada kaçırılır ve cesedi günler sonra denizden karaya vurur. Yıldız'ın rüyalarındadır Nimet her daim. Hayattan beklediği, umduğu şeyin cevabını bilen tek kişinin, düşlerindeki Nimet olduğunu düşünür.

Nimet Yıldız'da Yıldız Nimet'te ve diğer yan kahramanlar da yine bu iki ana karakterde yaşar sürekli, ama hep suyun içinde...

Erkeğin dünyasına başkaldırıp kendini suya teslim ederek, kendine dönüş yaşamak ister Cemre'nin kadınları. İki büyük siyasal altüst oluşun hayatlarında ve ruhlarında bıraktığı izlerle savrulurken dahi sözünü esirgemeyen bu âşık kadınlar, suya düşmek ister... Ki kor bir ateştir onlar; tüm dünyayı kuşatan hegemonik, hiyerarşik, buzul eril iktidarın ortasına düşüp yeryüzünü ısıtmak isterler; akışkan bir suyla dalgalandırmak, kalıpları, yargıları... Bu anlamda ekofeminist bir roman, Cemre. Ataerkil ve kapitalizmin doğayı yola getirme, sömürme, doğaya hâkim olma, tüm öteki doğalar üzerine iktidar sahibi olma ideallerini bozuşturur. Cemre, bize kadınlar üzerindeki tahakküm ile doğa üzerindeki tahakküm arasında düzenli bir bağ bulunduğunu gösterir.

14.04.2006